

Els bitllets locals catalans *paisatgístics* (1a part)

A. TURRÓ I MARTINEZ

Quan contemplem una col·lecció de paper moneda local català emès durant la guerra del 1936-1939, veiem perfectament que al costat del simple val escrit a mà o a màquina sobre rectangles de paper o cartó o bé imprès per una sola cara sense cap emblema ni dibuix, tenim el bitllet imprès en colors per les dues cares amb reproduccions d'escuts, de símbols, dibuixos o paisatges que en fan peces de gran interès artístic.

Si bé en alguns casos la senzillesa tenia una justificació econòmica, hem de reconèixer que moltes vegades aquesta diferència de qualitat artística no era simplement una qüestió de cost, sinó que responia al grau de sensibilitat dels edils municipals.

Entre els que mereixen ser elogiats volem fer ressortir els que reproduïen algun aspecte del seu paisatge local, un castell o un edifici notable o, encara millor, una vista general de la població, fins al punt que molts són com una postal del poble.

Creiem que aquests bitllets mereixen una distinció particular i els anomenarem *paisatgístics*.

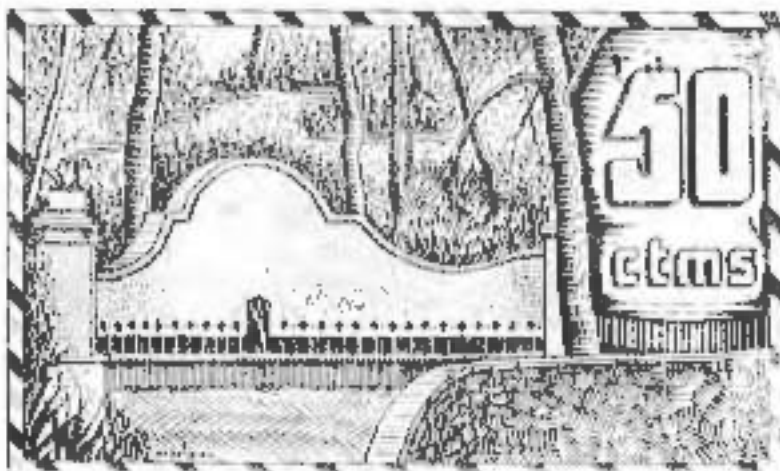
Detallem, doncs, per ordre alfabètic, aquesta particularitat dels bitllets locals catalans:

AGRAMUNT. En els bitllets de 20 cts. del 09-1937 es reproduïx el magnífic edifici barroc de l'ajuntament amb l'escut de la vila a la façana, obra de principis del segle XVIII, situat a la plaça del Mercadal.

AIGUAFREDA. En els bitllets de 50 cts. i 1 pta. del 14-05-1937 es veu, al revers, la bonica i popular font del Lleó situada en ple bosc a l'entrada de la colònia la Llobeta, segons un gravat de l'artista Àngel Grau.

Agramunt

Aiguafreda

AIGÜESBONES. En els valors de 25 cts., 50 cts. i 1 pta. del 02-09-1937 es veu, a l'anvers, un fragment amb dos brocs de les famoses fonts de les Déus que inicien el naixement d'un petit riu.

Aigüesbones

ALCANAR. En els valors de 25 cts., 50 cts. i 1 pta. de l'01-06-1937 es reproduïx, a l'anvers, una vista parcial de la barriada marinera de les Cases d'Alcanar segons un dibuix de l'artista de Vinaròs Francesc Vaquer.

Alcanar

ALMACELLES. En els tres valors emesos el 10-1937 es reproduceix, al revers, una vista general del poble segons un dibuix de l'artista barceloní Lluís Pallarès.

Almacelles

AMETLLA DE MAR. Al revers dels bitllets de 50 cts. i 1 pta. de l'10-06-1937 es reproduceix l'edifici de les Escoles Nacionals de la població.

Ametlla de Mar

ARBÚCIES. Al revers dels quatre valors emesos el 02-10-1937 es veu un dibuix a la ploma que representa la fabricació de rodells, producció típica de la contrada.

Arbúcies

ARGENTONA. En el bitllets de 25 cts. del 30-09-1937 veiem, al revers, un gravat on, sobre el fons de les quatre barres, s'hi veu el castell medieval de Burriac bastit el segle XII i reconstruït el 1473, situat al cim d'un turó de 410 m d'alt prop de la població, el qual quedà abandonat al segle XVIII i està actualment en ruïnes.

Argentona

ARTÉS. Al revers dels bitllets de 5 cts., 10 cts. i 25 cts. del 07-08-1937 veiem un gravat amb la fàbrica local de teixits Can Berenguer a l'esquerra i a la dreta un camp llaurat. En els bitllets de 50 cts. i 1 pta. de l'11-09-1937 veiem, dins d'un rectangle a l'anvers, una vista general del nucli antic de la població dalt d'un turó, on destaca, a la dreta, el campanar de l'antiga església de Sta. Maria.

Artés

BALAGUER. Ocupant tot l'espai de l'anvers dels bitllets de 50 cts. i 1 pta. s'hi veu una vista panoràmica de la ciutat amb el riu Segre i el carrer del Pont amb les cases porxades sobre el riu i, al fons, al capdamunt d'un coster, la imponent església gòtica de Sta. Maria amb el seu gran campanar de planta poligonal, construïda el 1351 i restaurada el 1881.

Balaguer

BALSARENY. A l'anvers dels bitllets emesos el 21-05-1937 podem veure el rectangular i fortificat castell fet bastir per Gifré el Pilós l'any 1880 sobre les ruïnes d'un antic *castrum* romà, castell curosament restaurat a finals del segle XIX, i al seu costat l'ermita romànica del segle XI que, des de dalt d'un turó de 420 m d'alt, domina la població.

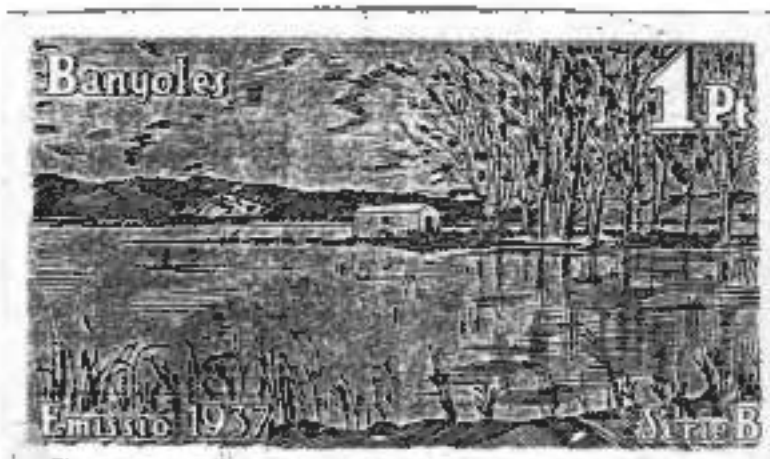
Balsareny

Amb data del 16-07-1937 es creà una nova emissió de bitllets d'idèntica presentació dels precedents però sense l'ermita que figurava al costat del castell ja que el consell municipal la considerà improcedent en aquells moments.

BANYOLES. En els bitllets de 25 cts. i 1 pta. del 17-08-1937, tot l'espai del revers està ocupat per una magnífica vista panoràmica, diferent a cada valor, del seu famós estany d'origen volcànic en forma d'un nou irregular d'un perímetre de 7 km.

Banyoles

BARCELONA. En els bitllets de 50 cts. del 13-05-1937 es veu, al revers, la magnífica porta d'estil gòtic plateresc amb columnes salomòniques del Saló del Consell de Cent de l'Ajuntament. En els d'1,50 ptes. del 20-09-1937 està molt bellament reproduïda, al revers, l'antiga façana gòtica de l'ajuntament del carrer de la Ciutat, que data del 1399. En els petits cartonets del valor de 15 cts. emesos el 02-12-1937 veiem, al revers, un artístic gerro anomenat Font dels Nens obra de l'escultor barceloní Josep Reynés. Els dissenys dels bitllets de 50 cts. i 1 pta. són obra del dibuixant barceloní Josep Obiols, i el dels 15 cts., del dibuixant Ricard.

Barcelona

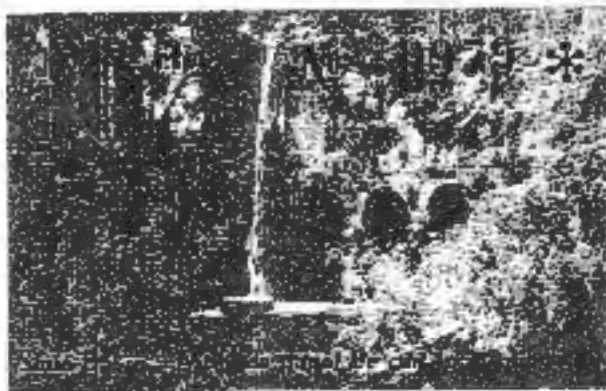
BEGET. A l'anvers dels bitllets de l'01-07-1937 un excel·lent dibuix del cartellista Josep Morell representa un mul carregat amb una alforja plena de carbó i un típic traginer del país, amb barretina, al costat d'una carbonera on crema carbó vegetal, indústria típica de la contrada. En una nova emissió de la mateixa data i valors, veiem un dibuix d'en Narcís Coma, que era el mestre del poble, al revers dels bitllets, una vista panoràmica de la població voltada de muntanyes.

50
CÈNTIMS

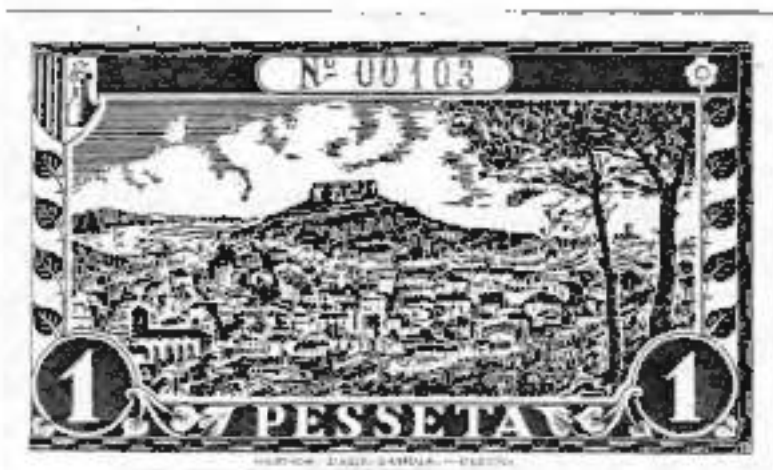
Beget

BEGUDÀ. El revers dels bitllets d'1 pta. del 15-07-1937 i als de 25 cts. i 1 pta. del 16-09-1937 està completament ocupat per una vista parcial del poble amb el salt d'aigua de la fàbrica local de paper, sobre el riu Turonell. En el valor de 50 cts. de la primera emissió veiem, al revers, un altre salt d'aigua del riu Turonell i el pont vell que data del segle XII.

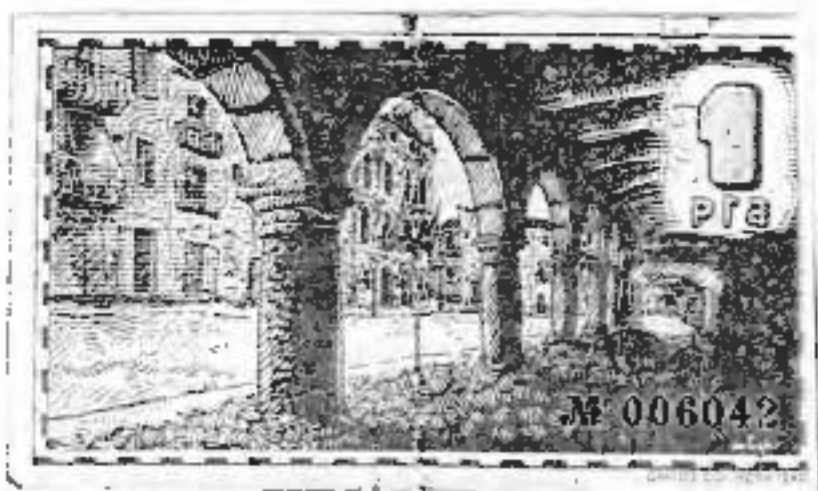
Begudà

BEGUR. El revers dels bitllets de 50 cts. i 1 pta. emesos el 05-1937 està completament ocupat per una vista general de la població, estesa a la falda d'un puig dominat pel mig enderrocant castell de Begur, ja esmentat el 1019, segons un disseny del dibuixant empleat a la Diputació de Girona, Joan Turón i Algans.

Begur

BELLPUIG D'URGELL. En l'emissió del 05-06-1937 amb els valors de 50 cts. i 1 pta. tot l'espai del revers està ocupat per una magnífica vista dels porxos del típic carrer del Pou amb la casa de la vila al fons, segons un dibuix signat per Artigas.

Bellpuig d'Urgell

BELLVER DE Cerdanya. A l'anvers dels bitllets del 17-07-1937 de 25 cts. i 1 pta. es veu un edifici o castell coronat per la bandera catalana, i al revers del valor de 25 cts., hi figura la vista general del poble amb les seves antigues muralles que són una mostra singular de l'arquitectura militar del segle XIII amb la serralada del Cadí al fons, segons un dibuix de l'artista J. Bausili nat a la Seu.

Bellver de Cerdanya

La BISBAL D'EMPORDÀ. L'anvers dels bitllets de 50 cts. i 1 pta. del 17-06-1937 està ocupat per una vista del pont vell i del pont nou que travessen el riu Daró molt prop de la vila.

La Bisbal d'Empordà

BLANES. Al revers de tots els bitllets emesos en aquesta vila hi podem veure una vista de la platja amb unes barques en repòs i el rocam de Sa Palomera que marca l'inici de la Costa Brava.

Blanes

Les BORGES DEL CAMP. En els bitllets locals emesos al 15-07-1937 tot l'espai del revers està ocupat per una vista panoràmica de la població d'on sobresurt l'alt campanar neoclàssic de l'església de l'Assumpció que data del 1777.

Les Borges del Camp

BREDA. En tots els bitllets emesos per aquesta població es veu, a l'anvers, dins d'un cercle, un dibuix amb els edificis més notables de la vila amb l'església parroquial del monestir i el campanar romànic de 5 plantes de Sant Salvador (1038). El revers està totalment ocupat per un reeixit dibuix que representa un mestre terrissaire en ple treball, activitat tradicional de la vila.

Breda

Breda

El BRUC. En els bitllets emesos el 09-1937 veiem, al centre del revers, un rombe amb la muntanya de Montserrat i l'heroi llegendari del Timbaler en la batalla contra els francesos del 6-6-1808.

El Bruc

CABRERA DE MATARÓ. A l'anvers dels bitllets d'1 pta. del 15-05-1937 veiem la façana de l'edifici de l'ajuntament.

Cabrera de Mataró

CALDERS. A l'anvers dels bitllets emesos el 08-1937 figura, dins d'un rombe, una vista parcial del poble.

Calders

CALDES DE MALAVELLA. En els bitllets del 05-08-1937 es veu, dins un oval a l'anvers, una dona dins d'una banyera, que simbolitza els seus famosos banys termals.

Caldes de Malavella

CALDES DE MONTBUI. En el valor d'1 pta. del 13-05-1937 es representa a l'anvers, segons un dibuix de Manel J. Raspall, la famosa font del Lleó d'aigua calenta a 70 ° i un cabal de 4.500 litres/hora, situada al centre de la població. En l'emissió del 26-08-1937 un bonic dibuix de M. Gispert representa, en els de 50 cts. el pont romà sobre la riera de Caldes que enllaçava la via Augusta i en els de 25 cts. la bonica porta barroca amb columnes salomòniques de l'església parroquial que data del 1701.

Caldes de Montbui

Caldes de Montbui

CALELLA. A l'anvers dels bitllets emesos el 10-1937 veiem una vista de la costa i del passeig marítim, i prop de la muntanya, el seu famós far.

Calella

CALONGE DE LA COSTA BRAVA. El revers de tots els bitllets emesos per aquesta població està completament ocupat per una vista panoràmica del poble.

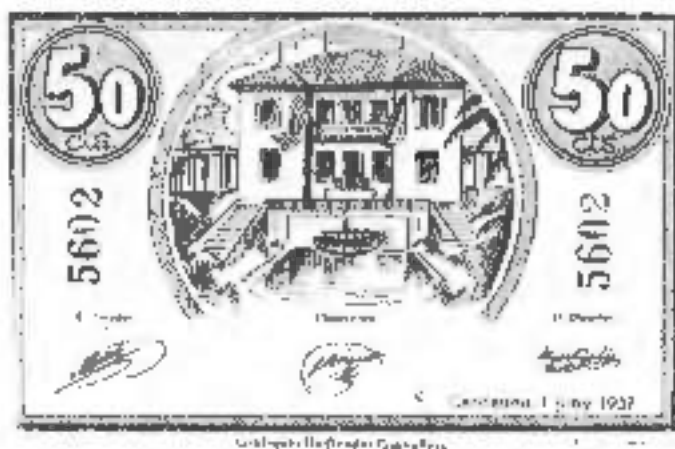
Calonge de la Costa Brava

CAMPRODON. Una magnífica vista de l'atreuit pont gòtic de pedra d'un sol arc, bastit el segle XVI sobre el riu Ter, conegut com a pont de Sant Roc o Pont Nou, a través de l'arc del qual es veuen unes cases del poble, segons un dibuix de l'artista Artigas, ocupa tot el revers dels bitllets emesos el 10-07-1937.

Camprodon

CARDEDEU. Al revers dels bitllets emesos l'01-06-1937 es veu l'edifici del consell municipal local. Aquest mateix edifici és reproduït a l'anvers dels bitllets de 50 cts. del 24-09-1937.

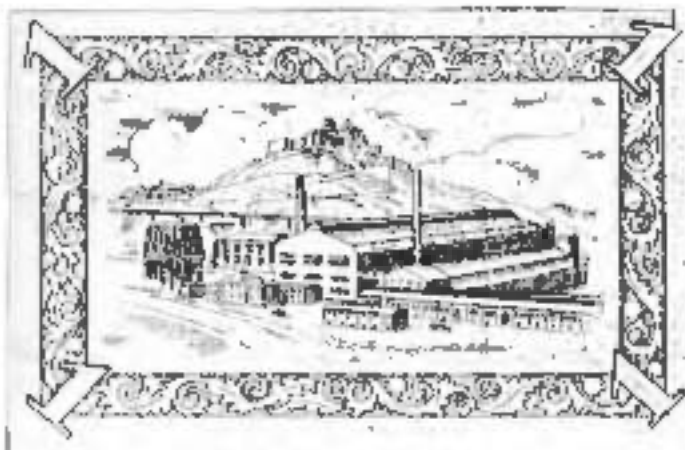

Cardedeu

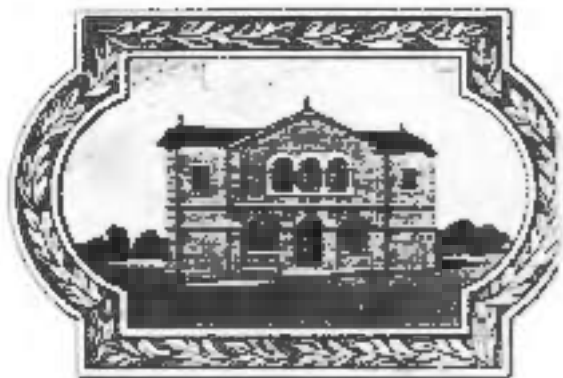
CARDONA. En els bitllets emesos el 17-05-1937 veiem, al revers del valor d'1 pta., en un dibuix que ocupa tot l'espai del revers, la impressionant silueta del castell de Cardona bastit l'any 789 al cim d'un turó de 600 m d'alt, ampliat, modificat i restaurat el 1851, en el qual es destaca la romànica torre de la Minyona. En el seu recinte emmurallat s'hi troba l'església romànica de Sant Vicenç, consagrada el 1040, amb la població al seus peus i una gran fàbrica en primer terme.

Al revers del valor de 50 cts. un dibuix representa la instal·lació industrial per a l'extracció i l'explotació de la sal i la potassa dels jaciments locals ja explotats pels romans el segle II aC. Les mines foren obertes l'any 1925, les galeries de les quals tenen 12 km de llargada i arriben a 920 m. de profunditat. Al fons del dibuix es veu la muntanya de sal d'una altura de més de 150 m.

En els valors emesos el 05-10-1937 el revers està ocupat per la fotografia de l'edifici de les escoles Escasany locals, inaugurades el 1925.

Cardona

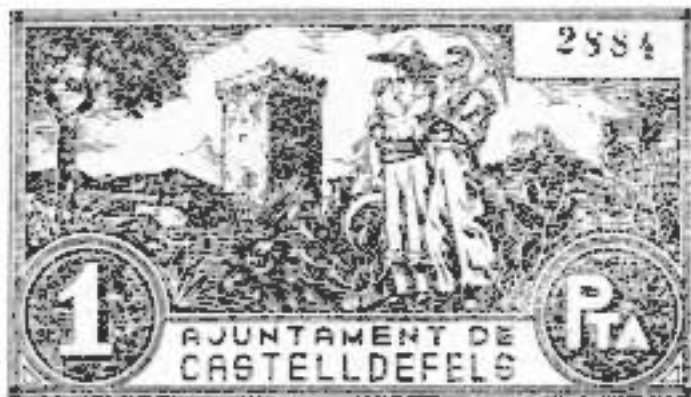
Cardona

CASTELLBELL i EL VILAR. Al revers dels bitllets emesos l'11-12-1937 hi veiem el pont gòtic sobre el riu Llobregat i una gran fàbrica amb les xemeneies fumejants.

Castellbell i El Vilar

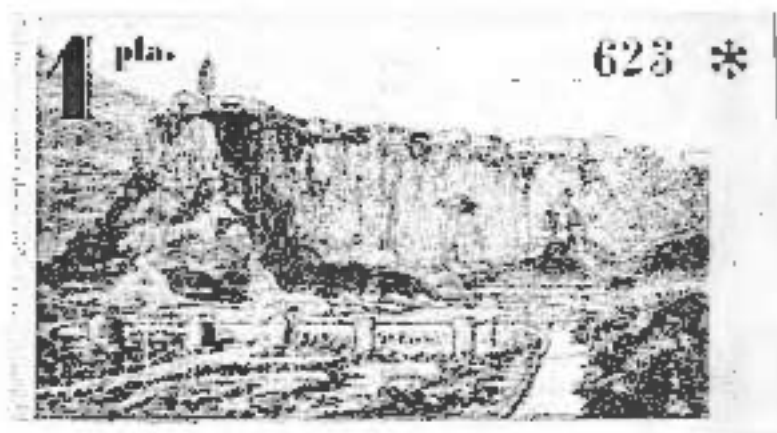
CASTELLDEFELS. El revers dels bitllets de 50 cts. està totalment ocupat per una vista de la seva magnífica platja i una bonica banyista.

En els d'1 pta., i també ocupant tot el revers, veiem un paisatge local amb, al fons, el famós castell que dona nom al poble. Esmentat ja el 967, fou reconstruït al segle XII i restaurat el 1897. Hi destaquem la torre Barona i, en primer terme, les seves torres de guaita i de defensa construïdes al segle XIII.

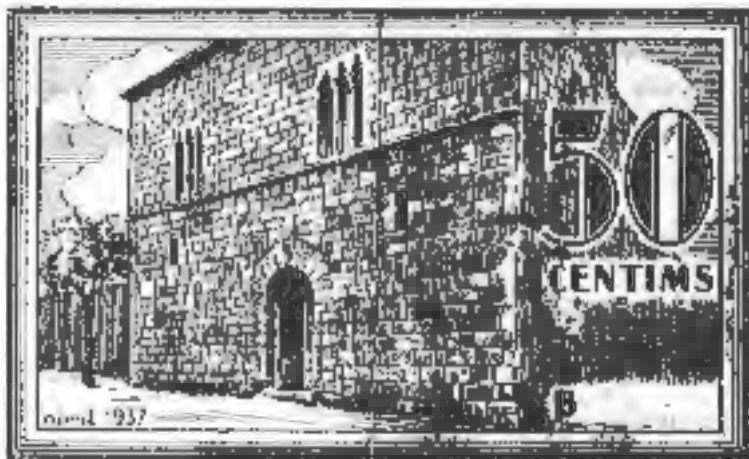
Castelldefels

CASTELLFOLLIT DE LA ROCA. En els bitllets emesos el 12-06-1937 tot l'espai del revers del valor de 50 cts. està ocupat per una vista del modern pont sobre el riu Fluvià. En el revers del valor d'1 pta. tot el revers l'ocupa una vista panoràmica de la població assentada damunt d'un enlairat i imponent espadat basàltic d'origen volcànic, amb les cases arrencgerades al caire del cingle de 60 m d'alt, regat per les aigües dels rius Fluvià i Turonell.

Castellfolit de la Roca

CASTELLÓ D'EMPÚRIES. Tot el revers dels bitllets emesos el 04-1937 està ocupat pel dibuix de la façana gòtica de l'edifici local conegut com La Casa Gran que data del segle XIV.

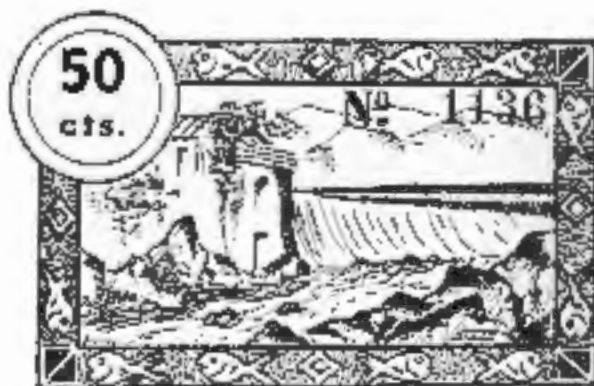
Castelló d'Empúries

CASTELLSERÀ. Els bitllets locals de 25 cts. 50 cts. i 1 pta. de la segona emissió estan presidits a l'anvers per la gran torre, emblema de la població, segons un dibuix d'Àngel Grau.

Castellsèra

La CELLERA DE TER. A l'anvers dels bitllets emesos el 06-08-1937 hi veiem les torres metàl·liques que transporten el cables d'alta tensió de la central hidroelèctrica del pantà. Al revers, segons un dibuix de l'artista Freixas, es veu una vista del gran salt del Pasteral sobre el riu Ter, amb una resclosa de 154 m de llargada i 26 d'alçada que data del 1920.

La Celler de Ter

CERVELLÓ. En les dues emissions de bitllets de 25 cts. i 1 pta. del 08-05-1937 es representa, al revers, l'edifici de l'ajuntament.

Cervelló

CERVERA. En els bitllets emesos el 04-1937 el revers està ocupat per una vista general de la ciutat des de l'est, amb una part de les muralles, d'on sobresurt l'alt campanar octogonal de l'església de Sta. Maria que data del segle XIV.

Cervera

CERVIÀ DE TER. Tot el revers dels bitllets emesos el 12-1937 està ocupat per una vista parcial del poble amb, en primer terme a la dreta, la gran masia de can Fill de Déu.

Cervià de Ter

COLLBATÓ. A l'anvers dels bitllets emesos el 05-1937, dibuixats per J. B. hi veiem un dibuix panoràmic amb unes cases del poble al peu de la simbòlica muntanya de Montserrat. Al revers, dins d'un medalló rodó, hi veiem un detall de l'interior de les famoses coves del Salnitre de més de 500 m de recorregut, flanquejat pel dibuix d'un gran pont sobre el riu Llobregat i un detall de la població.

Collbató

Collbató

CORBERA DE LLOBREGAT. En els bitllets locals emesos el 06-06-1937 hi veiem, ocupant tot l'espai del revers, la fotografia de dos famosos quadres del gran pintor espanyol Diego Velázquez (1599-1660) *Els embriacs* en el valor de 50 cts. i *La farga de Vulcà* en els d'1 pta. Caldria, però, preguntar-se què hi fan aquestes pintures, que no tenen cap relació amb el poble, en un bitllet català.

Corbera de Llobregat

Corbera de Llobregat

CORNELLÀ DE LLOBREGAT. En els bitllets emesos el 30-05-1937 tot l'espai del revers està ocupat per un dibuix de l'artista Artigas que reproduïx la magnífica portalada de la Casa de la Vila.

Cornellà de Llobregat

DOMENYS DEL PENEDÉS. En els bitllets emesos el 09-1937 es veu, al fons de l'anvers, l'aqüeducte romà anomenat «dels Arcs» situat dins del terme municipal.

Domenys del Penedés

DONZELL D'URGELL. En els bitllets de 25 cts. i 1 pta. es veu, al revers, una vista general de la població.

Donzell d'Urgell

EMPORI. En tots els nombrosos valors dels bitllets locals emesos per aquesta població s'hi veu, al fons de l'anvers, una vista panoràmica del poble de cara a la platja i al riu Fluvià.

Empuri

L'ESCALA. En els bitllets de 50 cts. i 1 pta. emesos en aquest poble, dibuixats per l'artista gironí Tomàs Roca i Borbonet, s'hi veu a l'anvers un gran veler i unes fàbriques locals amb les xemeneies fumejant, simbolitzant la vocació marinera i industrial de la població.

L'Escal

L'ESTANY. Al revers dels bitllets d'1 pta., únic valor emès el 18-05-1937, es veuen dos dels setanta-dos treballats capitells amb figures d'ocells, del claustre romànic del segle XII de l'antic monestir de Santa Maria.

L'Estany

FARNERS DE LA SELVA. En els bitllets emesos el 14-10-1937 es veu a l'anvers, el castell de Farners (segle XI) situat dalt d'un tossal de 422 m d'alt a ponent de la població. D'estil pre-romànic amb una airosa torre d'homenatge central, de 12 m d'alçada amb murs de 2,30 m de gruix.

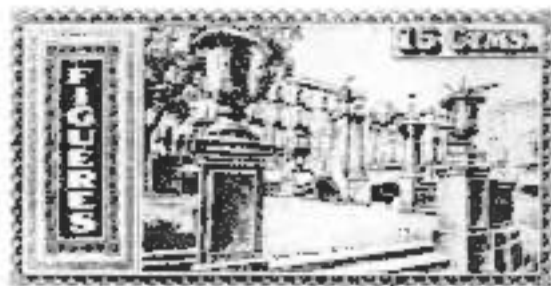
Farners de la Selva

FÍGOLS DE SEGRE. En els bitllets emesos el 25-10-1937 hi veiem, al revers, una vista del vell i pintoresc pont d'Espoia sobre el riu Segre i el poble al fons.

Figols de Segre

FIGUERES. En els bitllets de 10 i 15 cts. del 30-11-1937 el revers està ocupat per una vista de l'entrada de la rambla Sara Jordà al centre de Figueres, amb el monument a Narcís Monturiol (1819-1885) fill de la vila, inventor del primer submarí anomenat Ictineo (1859).

Figueres

FLAÇÀ. En l'emissió del 27-05-1937 veiem a l'anvers del valor de 25 cts. la central elèctrica que subministra l'energia a la fàbrica de paper local i en el del bitllet de 50 cts. la façana de l'ajuntament i de les escoles municipals.

Flaçà

FLIX. En els bitllets d'1 i 2 ptes. del 12-05-1937 es veuen, a l'anvers, una fàbrica i el castell de Flix (segle XII). En els bitllets de 25 i 50 cts. del 14-07-1937, tot l'espai del revers representa el riu Ebre i la barca o pontó que permetia de travessar el riu abans de la construcció del pont.

Flix

FONTS DE SACALM. En tots els bitllets de l'emissió del 13-05-1937, es veu, al revers, l'edifici del grup escolar local.

Fonts de Sacalm

Les FRANQUESES. A l'anvers dels bitllets emesos el 05-06-1937 figura, a l'anvers, l'estela o columna prismàtica quadrangular de pedra amb l'escut del poble gravat, plantada davant de l'ajuntament i que el 1982 fou traslladada al seu lloc d'origen a l'antic poble, cap del municipi i avui barriada, de Corró d'Avall. Al revers es veu, dins d'un cercle, el magnífic edifici de l'ajuntament amb la seva esvelta torre central, cedit al poble el 12-1712 pel mecenes, fill del poble, Joan Sanpere i Borràs.

Les Franqueses

Les Franqueses

La FULIOLA. Al revers dels bitllets de 50 cts. i 1 pta. del 15-06-1937 figura una al·legoria al 19 de juliol on es representen uns parapets abandonats i on hi oneja una bandera roja amb un sol naixent al fons, que simbolitza la fi de la guerra i la victòria.

La Fuliola

GANDESA. A l'anvers dels bitllets del 17-09-1937 figura l'edifici de la cooperativa vinícola i el sindicat agrícola local.

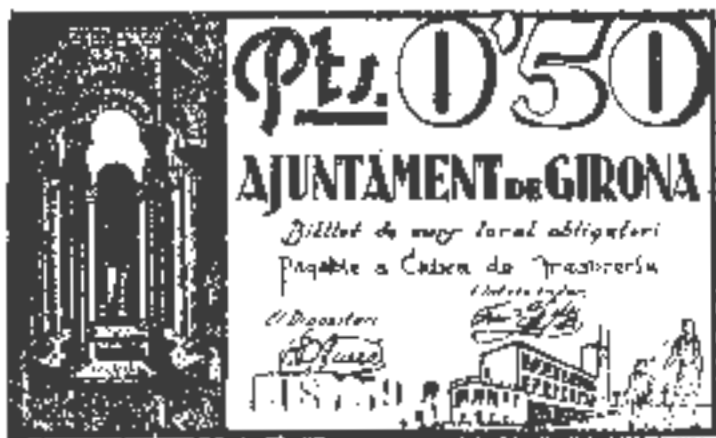
Gandesa

GIRONA. En els bitllets d'1 pta. del 04-1937 figura, al revers, la típica vista giro-nina de la pujada o escalinata de Sant Martí amb l'arcada del palau del Vescomtat a l'esquerra i l'església de Sant Martí Sacosta al fons.

En els tres valors emesos el 25-06-1937 veiem, a l'anvers i al revers, l'edifici d'un grup escolar i, solament al revers, figura el *frigidarium* de l'interior dels banys àrabs (segle XII).

Girona

Girona